

Om Svanemærkede

Rengøringstjenester

Høringsforslag 1

Baggrund for miljømærkning

2008-10-01

Nordisk Miljömärkning

Svanemærkede rengøringstjenester - Baggrund for miljømærkning

076/Høringsudkast 1. oktober 2008

1	Sammenfatning	1
2	Basisfakta om kriterierne	2
3	Om revisionen	6
4	Motivering af kravene.....	7
4.1	Miljø- og sundhedspåvirkningerne af en rengøringservice	7
4.1.1	Livscyklus	8
4.1.2	Materialeforbrug	8
4.1.3	Energiforbrug	9
4.1.4	Sundhed og arbejdsmiljø.....	9
4.1.5	Affald	10
4.1.6	Luftmiljøet.....	10
4.1.7	Vandmiljø.....	11
4.2	Baggrund for krav sat i kriteriedokumentet version 2.....	11
4.2.1	Indikatorer og kravniveauer	12
4.2.2	Korrekt dosering.....	14
4.2.3	Kemikalieforbrug	14
4.2.4	Andel miljømærkede kemikalier	15
4.2.5	Kemikalier uden miljømærke.....	16
4.2.6	Koncentrerede produkter.....	16
4.2.7	Transport	17
4.2.8	Krav til affald	22
4.2.9	Brug af miljømærkede produkter	23
4.2.10	Krav til system for opfølgning af rengøringskvalitet.....	24
4.2.11	Etiske krav og krav til arbejdsmiljø	25
4.2.12	Sikring af fremtidig overholdelse af kriterierne for Svanemærkning	26
4.2.13	Markedsføring	27
5	Ændringer jävnfør tidligere version.....	27
6	Referencer	28

1 Sammenfatning

Kriterierne for rengøringstjenester version 1 blev evalueret i 2007, hvor det blev besluttet at revidere kriterierne. Evalueringen viste, at kravniveauerne i de fleste krav, især inden for transport og kemikalier, burde strammes. Udviklingen i rengøringsbranchen går mod bedre køretøjer, mindre brug af kemikalier (til fordel for f.eks. mikrofiberklude) og brug af flere miljømærkede kemikalier.

I høringsforslaget til version 2 er kravene til kemikalieforbrug strammet på to måder. Dels er der indført et obligatorisk krav om maksimalt tilladt forbrug af kemikalier og dels er pointkravet strammet meget. Projektgruppen har også valgt at ændre kravets enhed fra mg aktivt indhold i kemikalierne til ml kemikalie indkøbt. Dette for at gøre det nemmere for ansøger at lave en opgørelse over forbrug.

Kravet til andel miljømærkede kemikalier er også strammet meget op, bl.a. med et obligatorisk krav på minimum 50 % miljømærkede kemikalier og skærpede pointkrav.

Kravet til de ikke miljømærkede kemikalier er nu ændret noget, så fokus på fareklassificeringer på kemikalierne og listen over uønskede stoffer i de ikke miljømærkede produkter er øget.

Kravene til transport er i dette høringsforslag ændret. Krav om Euronorm IV biler er blevet et obligatorisk krav, da projektgruppen fandt, at miljøfokus i Euronormen og i brændsstofforbrug ikke var direkte at sammenligne og derfor heller ikke kunne ligestilles i pointkrav. Andelen af Euronorm IV biler er i høringen sat meget højt, hvilket skyldes, at Euronorm IV har været lovkrav siden 2006. Pointkravet til brændsstofforbrug er strammet og der er kommet obligatorisk maksimal grænse for brændstofforbrug. Desuden har udviklingen inden for brændstof gjort, at mere miljøvenlige alternativer til benzin og diesel er på vej ind. Det har vi taget hensyn til i dette høringsforslag.

Kravet til affald er ikke ændret meget. Dog er der indført muligheden for at få point for affaldssortering i eget regi.

Som noget helt nyt er der indført muligheden for at få point for brug af diverse miljømærkede produkter eller ydelser, der relaterer sig til rengøringsydelsen. Dette er indført med den tanke, at hvis rengøringsvirksomheden har fokus på miljøhensyn i et bredere perspektiv end lige netop rengøringen, så vinder miljøet meget.

Projektgruppen har også valgt at indføre etiske krav i dette høringsforslag. Rengøringsbranchen er meget plaget af virksomheder, som benytter sig af sort arbejdskraft og har dårlige arbejdsforhold for de ansatte. Hensigten med at indføre etiske krav, hovedsagelig med fokus på sikring mod sort arbejdskraft, bygger på ønsket om at rengøringstjenester, som er svanemærkede er seriøse virksomheder. De følger gældende love og regler, når det gælder skat, moms, arbejdsgiverafgifter mm. Hvis et rengøringsfirma ikke efterlever disse regler, indebærer det ikke kun et lovbrud men også et faresignal om, at der er andre etiske brister hos virksomheden.

2 Basisfakta om kriterierne

Ydelser som kan mærkes

Produktgruppen omfatter rengøringsydelser og er udvalgt på baggrund af anbefalinger i et forstudie om rengøringstjenester, hvor der var udpeget flere relevante kravparametre: kemikalieforbrug, affaldshåndtering, transport, sundhed og sikkerhed samt oplæring. De nævnte miljø- og sundhedspåvirkninger er alle relevante i forhold til miljømål i Nordisk Miljømærknings Miljøfilosofi.

Ved valg af produktgruppe har det også været afgørende, at det var muligt at opnå miljøgevinster for de vigtigste parametre uden at flytte miljøproblemer til andre områder.

I forbindelse med kriterieudviklingen til version 1 for rengøringstjeneste valgte man at afgrænse produktgruppen, til det man kan kalde almindelig rengøring. Det er en serviceydelse, som omfatter opgaver, som er nødvendige for at holde et indendørs område rent, i form af regelmæssig rengøring og hovedrengøring, hvor vedligehold af gulve, indsamling af affald etc. er omfattet. Rengøringstjenesten kan udføres hos private forbrugere, virksomheder og det offentlige og kan både udføres af entreprenører og i eget regi. Miljømærkningen gælder altid hele licenshavers almindelige rengøring. Der er dog mulighed for, at adskilte økonomiske resultatenheder inden for virksomheden, ikke behøver at være med i licensen.

I forbindelse med kriterieudviklingen, både til version 1 og 2 er der også diskuteret mulighed for at miljømærke anden rengøring, såsom vinduespolering, saneringsarbejder, rengøring efter ulykker, rengøring af ventilationskanaler, rengøring af industrielle produktionslokaler (f.eks. rent rum, produktionslokaler i levnedsmiddel- og landbrugsindustrien) og byggerengøring. Det er dog valgt ikke at inkludere disse rengøringsydelser.

Det vil kræve et stort arbejde at udvide produktgruppen med alle typer specialrengøring, mens det miljømæssige udbytte kan risikere at blive forholdsvis lille. Det skyldes bl.a. at spektret af kemikalier, som bruges til specialrengøring er meget bredt, og vil kræve en del udvidet kendskab. Langt størstedelen af den rengøring der foregår, er inden for definitionen ”almindelig rengøring”, hvorfor arbejdet med at få licenser inden for denne del af rengøringen, vil give en langt større miljøgevinst per brugt ressource.

Rengøringsvirksomhederne, som søger miljømærket er dog ikke afgrænset fra også at udbyde disse andre rengøringsydelser, eller andre serviceydelser. Dog må dette ikke markedsføres som en del af den svanemærkede rengøringsydelse.

Produktgruppedefinitionen opsat således, at miljømærkning af rengøring skal omfatte al rengøring, der falder ind under produktgruppedefinitionen. Det betyder, at man ikke kan miljømærke enkelte rengøringskontrakter fra kunde til kunde. Dog kan man nøjes med, at miljømærke adskilte økonomiske resultatenheder, såsom f.eks. en regional afdeling.

En af anledningerne til, at man ikke kan miljømærke kontrakter enkeltvis er, at det ville være svært at have markedsføring med Svanemærket opdelt efter, hos hvilke kunder rengøringen foregår. Rengøring som ydelse udadtil omtales som regel samlet og ikke kundeopdelt. Det ville også kræve en hel del ekstra administration at etablere et system for at holde forbrug af materialer og kørsel adskilt.

Motivation for Svanemærkning

De miljøbelastende områder inden for rengøringstjenesten er: Materialeforbrug, energiforbrug, affaldsdannelse, luft og vandmiljø.

Inden for rengøringskemikalier ved vi, fra miljømærkekriterier for rengøringsprodukter, at der er stor forskel på de forskellige rengøringsmidlers miljøskadelighed.

Overdosering af rengøringsmidler og et unødigt brug af kemikalier, hvor en mikrofiberklud eller almindelig vand ville kunne klare problemet, er også et område, hvor der er potentiale for at sikre miljøforbedringer.

Affald er et stigende miljøproblem i hele verden og rengøringsbranchen generere også en stor mængde affald. Især har forbruget af affaldsposer vist sig at stå for 45 % af den samlede affaldsproduktion hos rengøringsvirksomheder. Forbruget af affaldsposer kan på flere måder reduceres.

I kriteriedokumentet for rengøringstjenester er der gode muligheder for at sikre, at rengøringsvirksomhederne ændrer deres brug af rengøringskemikalier fra mere miljøskadelige produkter til mindre miljøskadelige produkter. For at sikre et vist miljømæssigt niveau, bliver det gjort ved at øge andelen af miljømærkede produkter og sætte krav til de produkter, der ikke er miljømærkede.

Kriterier for rengøringstjenester sikre et lavt brug af kemikalier, ved at sætte krav til det samlede kemikalieforbrug per kvadratmeter rengjort areal. Kriterierne sikre også et lavt brændstofforbrug i rengøringsvirksomhederne. Desuden sikre de en lav affaldsproduktion inden for poser, ved at stille krav til mængden af poser der må bruges per rengjort kvadratmeter.

Der er ikke sat krav til vandforbrug. For det første er styrbarheden af et krav til vand meget lille. Rengøringsvirksomhederne tapper vandet hos kunderne og har derfor ikke umiddelbart opgørelse for vandforbruget. Desuden kunne et krav til vandforbrug måske medføre, at brugen af ikke så koncentrerede rengøringskemikalier ville øges, for at spare på det vand der tilsættes. Det ville medføre en unødigt mer-transport af vand i ikke koncentrerede rengøringskemikalier, hvilket giver et andet miljøproblem. Kriterierne har dog indirekte krav til vandforbrug, idet vi stiller krav til mængden af kemikalier, der må bruges per kvadratmeter. Da de fleste rengøringskemikalier skal fortyndes med vand, vil et krav om lille forbrug af kemikalier per kvadratmeter også betyde lille forbrug af vand.

I kriterierne for rengøringstjenester er der gjort meget ud af, at rengøringsvirksomhedens personale gennemfører en uddannelse og at kunderne til rengøringstjenesten tilbydes information.

Der er altså mulighed for at styre rengøringstjenester hen mod en mere bæredygtig udvikling via miljømærkekriterier.

Kriteriernes version og gyldighed

Første version af kriterierne for rengøringstjenester blev vedtaget 17. december 2002.

I juni 2004 vedtog NMN at forlænge kriterierne til 16. december 2007 samt foretage en omskrivning af kriterierne, for at gøre dem lettere at forstå (blev til version 1.1 af kriterierne).

I juni 2005 vedtog NMN version 1.2 af kriterierne, som var omskrivningen.

Kriterierne er senere blevet forlænget til 31. december 2008 (version 1.3)

Kriterierne er senere blevet forlænget igen til 31. december 2009 (version 1.4)

Høring til kommende version 2 af kriterierne kom ud i oktober 2008.

Det nordiske marked

Antal licenser og indtægter for licenserne fordelt på land i norden:

Land	Antal licenser
Danmark	1 (havde 2 indtil feb. 2007)
Norge	3
Sverige	9
Finland	1
Island	1
TOTAL	15

Omsætningen i rengøringsvirksomheder i hvert nordisk land:

Land	Rengøringsvirksomheders totale omsætning
Danmark	1542 mill euro* = 11,6 milliarder Dkr
Norge	6,4 milliarder Nkr
Sverige	17 milliarder Skr
Finland	
Island	

*: Tal for 2004, kilde Danmarks Statistik

Herudover skal medregnes den store andel af rengøring i intern regi (eng. in-house cleaning), som stadig bruges i stor stil især i offentlige institutioner. Andelen af rengøring i interne regi kan være op til 40 % af det samlede marked for rengøring i enkelte nordiske lande. Altså kan tallet for omsætning i rengøringsbranchen være næsten dobbelt så stort som angivet i ovenstående tabel. Der er dog sket en udvikling mod større udlicitering af serviceydelser, herunder også rengøring, blandt offentlige og private institutioner.

Omsætningstal for rengøringsvirksomhederne kan dog indbefatte noget mere, end det vores kriterier dækker. Tal fra Danmarks Statistik viser f.eks. at i 2002 var 15 % af rengøringsvirksomhedernes omsætning i form af specialrengøring og 19 % kom fra øvrige ydelser, så som vinduespolering og ejendomsfunktioner.

Ifølge baggrundsdokumentet for Svanemærkede rengøringstjenester version 1 steg danske rengøringsvirksomheders omsætning med 36 % fra 1996 til 1999. Nye opgørelser fra Danmarks Statistik viser, at dette tal er steget med yderligere 18 % fra 1999 til 2004. Der er altså tale om en branche i vækst. Desuden vil en øget udlicitering også medføre større potentiale for vækst i rengøringsvirksomheder.

Markedsaktører:

Rengøringsbranchen karakteriseres af rigtig mange små og mellemstore virksomheder og ganske få store virksomheder, hvilket kan ses af nedenstående tabel:

<i>Land</i>	<i>Antal virksomheder</i>	<i>Store og organiserede virksomheder</i>
<i>Danmark</i>	<i>5154*</i>	<i>75 i SBA (Servicebranchens Arbejdsgiverforening) og 135 i RSBA (Rengøringssselskabernes Branche- og Arbejdsgiverforening)**</i>
<i>Norge</i>	<i>Ca. 5000</i>	<i>Ca. 68 i SBL</i>
<i>Sverige</i>	<i>4500</i>	<i>66 i SSEF*** og 750 er medlem i Almega</i>
<i>Finland</i>		
<i>Island</i>		

* for 2004 ifølge Danmarks Statistik

** jan 2007 ifølge SBA's og RSBA's hjemmesider

***marts 2007 ifølge www.ssef.se

Rengøringsvirksomhederne leverer hovedsageligt rengøringservice, men andre serviceydelser er også en del af udbuddet hos mange rengøringsvirksomheder. Det kan f.eks. være renovation, bud- og vagttjeneste, køkkenhjælp, havearbejde, viceværtsservice osv.

Enkelte nordiske virksomheder agerer internationalt. Her skal nævnes to: Det tidligere danskejede ISS er den største rengøringsvirksomhed i Norden og har aktiviteter i hele 43 lande i hele verden. ISS har nu, på verdensplan, 300.000 ansatte, hvoraf de 13.000 er i Danmark (ifølge ISS hjemmeside).

L&T har servicevirksomhed i både Finland, Norge og Sverige, og agerer også i Rusland og Letland. L&T har 9500 ansatte hvoraf de 7100 er i Finland (ifølge L&T's hjemmeside).

Andre mærkninger

Ifølge GEN (www.gen.gr.jp) er der ikke andre miljømærkeorganisationer, der har kriterier inden for rengøringservice.

ISO 14001 findes hos enkelte rengøringsvirksomheder i Norden. Det er dog ikke billigt at få en miljøcertificering og så længe man er en lille eller mellemstor

virksomhed, kan det være vanskeligt at få råd og ressourcer til at opretholde en ISO 14001 certificering.

I Danmark har de offentlige indkøbere i Statens og Kommunernes Indkøbsservice etableret kriterier for rammekontrakter for rengøringstjenester. I disse har der været fokus på inddeling af rengøringsmidler i forskellige grupper med fokus på arbejdsmiljø og forbud mod enkeltstoffer. Der har dog indtil videre ikke blevet forhandlet nogen kontrakter på plads.

I EU arbejder man med udvikling af de europæiske direktiver for offentlige indkøb. Blandt andet opstiller man skabelon for miljøkrav i udbud af offentlig rengøring.

Brancheordninger

I Norge har brancheorganisationen SBL (Servicebedriftenes Landsforening) haft en godkendelsesordning, der hed Ren Utvikling. I forbindelse med udarbejdelse af forstudien fremkom der et stærkt ønske om konkretisering af sundheds-, miljø-, sikkerheds og kvalitetskrav til rengøringsfirmaerne.

I Sverige anbefaler SSEF (Sveriges Städentrepenörers Förbund) at medlemsvirksomhederne udarbejder deres eget miljøprogram. Dette kan typisk indeholde:

- Arbejdsmiljø- og miljøpolitik
- Rengøringsmidler der er miljøtilpasset
- Mere miljøvenlige rengøringsmetoder
- Kildesortering af affald og genvinding
- Energispørgsmål
- Kendskab om miljøspørgsmål og –lovgivning
- Certificering

Desuden er der mange rengøringsselskaber, der argumenterer for, at de er miljøvenlige, da de bruger miljømærkede produkter.

3 Om revisionen

Mål med revisionen

Nordisk Miljømærkning har foretaget en evaluering af kriterierne for rengøringstjenester, version 1, i 2007. Der var især fokus på vores nuværende licenshaveres niveau i forhold til kriterierne. Evalueringen viste, at de krav der stilles er relevante, mens kravniveauerne bør strammes.

Målet med revisionen af kriterierne til en version 2 er at foretage stramninger af kravene samt indføre et par nye krav til kriteriedokumentet.

Om denne revidering

Revisionen er gennemført som et intern Nordisk Miljømærknings projekt, dog med løbende ekstern kontakt og forankring (se herunder)

Samtlige punkter som evalueringen viste, der skal arbejdes med og strammes op på i kriterierne, er gennemgået og nye krav er opstillet.

Der er især blevet brugt den viden, vi har fra vores licenshavere. Vores licenshavere er derfor blevet løbende informeret og aktivt brugt i kriterierevisionen. Der vil blive afholdt en offentlig høring, hvor alle relevante parter vil få kriterieudkastet til kommentering.

Projektdeltagere:

Karen Dahl Jensen, Projektleder og dansk ansvarlig

Arne Godal, norsk ansvarlig

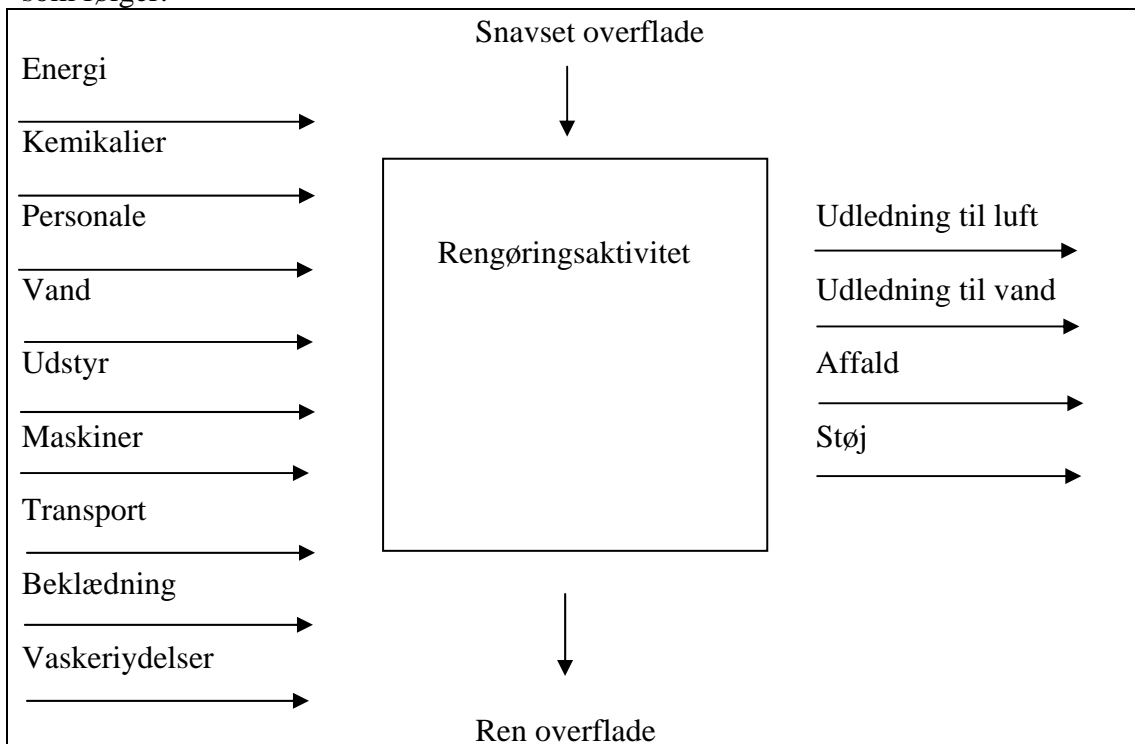
Cecilia Ehrenborg, svensk ansvarlig

Desuden er Terhi Uusitalo, finsk ansvarlig, holdt løbende orienteret om udviklingen.

4 Motivering af kravene

4.1 Miljø- og sundhedspåvirkningerne af en rengøringservice

Overordnet kan en kortlægning af processer og materialer i rengørings servicen se ud som følger:

Til venstre er alle de indsatsparametre, der skal til for at rengøringsarbejdet kan udføres. Til højre er de påvirkninger på miljøet, som rengøringsprocessen medfører f.eks. udledning til luften af flygtige organiske stoffer fra polishmidler, udledning af rengøringskemikalier til vandet, affald i form af brugt rengøringsudstyr, og –maskiner og støj fra f.eks. højtryksrensere.

Udover påvirkningerne fra rengøringsprocessen, er der også påvirkninger fra alle indsatsparametre. Der er tale om ressourceforbrug f.eks. personale, vand og elektricitet. Der er tale om udledninger fra processer som transport og vask. Produktion af f.eks. elektricitet, udstyr, maskiner, kemikalier og beklædning medfører også miljøpåvirkninger.

Det er svært at sige, om rengøringsrum til maskiner og rengøringsvogne også er en indsatsparameter. Rengøringsrummet indeholder typisk udslagsvask med koldt og eller varmt vand og reoler til opbevaring af rengøringsmidler, klude, mopper med videre.

4.1.1 Livscyklus

Rengøringsydelsens livscyklus er vurderet med henblik på identificering af de mest betydende miljø- og sundhedsbelastninger. Udgangspunktet har været de 15 miljømål og øvrige principper, Nordisk Miljømærkning har gjort rede for i Miljøfilosofien. Vurderingen er gjort på baggrund af eksperterne fra kriterieudviklingen af version 1's viden og oplysninger i litteraturen (se litteraturlisten).

Ud fra denne vurdering og kortlægningen i forrige afsnit er der følgende vigtige områder i rengøringstjenesters livscyklus:

- materialeforbrug
- energiforbrug
- sundhed og arbejdsmiljø
- affaldsdannelse
- luft
- vandmiljø

4.1.2 Materialeforbrug

Det væsentligste materialeforbrug er forbrug af vand, rengøringsmidlerne inkl. emballage og forbrug af klude og moppegarner med tilhørende vask af disse. Plastikposer til opsamling af skrald og til papirkurve udgør også et væsentlig materialeforbrug.

Ifølge beregninger baseret på resultater fra markedsundersøgelsen i forbindelse med kriterieudviklingen er version 1 (tal fra år 2000) bliver der brugt 11.000 tons kemikalier regnet som tørstof. Omregnet til flydende kemikalier bliver det i størrelsesordenen 73.000 tons, hvis det gennemsnitlige tørstof er 15 %.

I Danmark oplyser brancheforeningen for rengøringsmidler, at de i år 2000 har solgt 52.000 tons af de såkaldte rengøringsmidler til industri og institutioner. Dette omfatter alle kemikalier i rengøringstjenester og derudover også industrielle affedtningsmidler, specialmidler til rengøring i fødevarerindustrien, vaskemidler til industrielle vaskerier, maskinopvaskemidler med mere.

Dette betyder, at forbruget af kemikalier i rengøringstjenester udgør ca. 30 % af al industriel og institutionel vaske- og rengøringskemi i Norden, hvis det danske forbrug er en femtedel af det nordiske.

Markedsundersøgelsen oplyste også, at der bruges 2 mio. tons vand i forbindelse med rengøring i Norden. Se også under affald om forbrug af plastikposer og affaldssække, emballage, klude samt moppegarner.

4.1.3 Energiforbrug

Det væsentlige energiforbrug består af energi til transport, opvarmning af rengøringsvandet, energiforbrug til rengøringsmaskiner og vaskemaskiner. Energiforbrug fra opvarmning af vand er dog af mindre betydning, da der typisk anvendes vand med en temperatur på ca. 20°C.

Ifølge beregninger baseret på markedsundersøgelsen for rengøringstjenester i forbindelse med kriterieudviklingen af version 1 (tal fra år 2000), bruges der ca. 100 mio. liter fossilt brændstof i Norden i forbindelse kørsel i rengøringsvirksomhederne. Hvis man regner med, at fossilt brændstof har en vægtfylde på 0,8 tons per kubikmeter og en brændværdi på 43 GJ per ton, bliver det et energiforbrug på 1 mia. kWh¹.

Dette udgør ca. 5 % af energiforbruget fra alle person- og varebiler i Norden. Tallet er baseret på, at energiforbruget i Danmark er 75 PJ for disse køretøjer ifølge den danske Energistyrelse og at energiforbruget i Norden bliver 5 gange så højt.

Energiforbruget fra rengøringsmaskiner og vaskemaskiner er ifølge undersøgelsen 140 mio. kWh og er således kun godt 10-15 % af energiforbruget til transport.

4.1.4 Sundhed og arbejdsmiljø

Det store antal mennesker, der arbejder med rengøring, gør, at arbejdsmiljøforhold er en væsentlig faktor i forbindelse med rengøringservice. De sundhedsmæssige belastninger af rengøringservice kan overordnet deles ind i belastning af befolkningens sundhed via indeklimaet og belastninger i arbejdsmiljøet.

Indeklimaproblemer kan have følgende årsager:

- manglende rengøring
- forkert rengøring med generende afgangninger og forureninger af sæberester
- ulykkerisici ved glatte gulve

De væsentligste arbejdsmiljøbelastninger ved rengøringsarbejde er ergonomiske, psykiske og belastninger af huden. Det er karakteristisk, at der er meget begrænset variation i belastningsmønstret.

Ergonomiske belastninger kan for eksempel være tunge og gentagne løft. Belastninger af huden er typisk stoffer som organiske opløsningsmidler, tensider og duftstoffer som

---

¹ 1 J = 2,78 10⁻⁷ kWh.

kan give problemer. Desuden er vand i sig selv med til at øge problemerne. Micro-fiberklude kan også affedte huden og afgive ”splinter”, som giver belastning af huden. Normalt vil disse problemer kunne afhjælpes med handsker.

Det er en overvægt af kvindelige ansatte og branchen er kendt for korte ansættelsesperioder.

I Danmark er det ikke ualmindeligt, at rengøringspersonalet består af 40-60 % med anden etnisk baggrund, hvor halvdelen ikke kan læse dansk. En anden karakteristik for branchen i Norden er, at der er op imod 90 % ufaglærte, og at der er utilstrækkelige læsekundskaber blandt indvandrere.

Der har i de senere år været stor fokus på brugen af sort arbejdskraft og dårlige arbejdsforhold for medarbejderne i rengøringsbranchen. Der er ikke tale om et direkte miljøproblem, men et arbejdsmiljøproblem og samfundsproblem, som Nordisk Miljømærkning ønsker at tage fat på. Det kan også meget vel ende som miljøproblemer, hvis de medarbejdere, som er ansat under ulovlige forhold, ikke får tilstrækkelig uddannelse til at udføre arbejdet korrekt. Nordisk Miljømærkning ønsker at sikre sig, at de virksomheder, der søger om miljømærket, er seriøse firmaer med orden i tingene og at de ikke kun har fokus på miljø men også på medarbejdernes arbejdsmiljø.

4.1.5 Affald

De materialer, der bliver til de største mængder affald fra rengøring, er i hovedsag plastikposer, emballage fra rengøringsmidlerne og klude og moppegarner.

Plastposer og affaldssække udgør ifølge markedsundersøgelsen for rengørings-tjenester i forbindelse med kriterieudviklingen af version 1 (tal fra år 2000) mere end 85 vægt- % af affaldsmængden fra rengøringstjenester. Plastikposer alene udgør 45 %. Klude udgør ca. 5 %, kemikalieemballager ca. 4 % og mopper også ca. 4 %.

Den totale mængde plastposer, der forbruges i Norden, er i forbindelse med kriterieudviklingen af version 1 (tal fra år 2000) beregnet til 16.000 tons og derved skulle den totale affaldsproduktion være på ca. 35.000 tons om året.

4.1.6 Luftmiljøet

Der er ikke de store udledninger til luft fra selve rengøringsprocessen. De vigtigste problemer her er sundhedsproblemer på grund af afdampning af rengøringsmidler. Se afsnittet om sundhed.

Ellers er den mest betydende luftforurening fra transporten. Forbrændingsmotorerne i biler medfører udledning af kuldioxid (CO₂), kulmonoxid (CO), kvælstofoxider (NO_x), kulbrinter (HC), svovldioxid (SO₂) og partikler. Kulbrinter dækker over en lang række stoffer.

Disse stoffer medfører globale miljøproblemer i form af drivhuseffekt, regionale problemer i form af skovdød og overgødning fra sur nedbør og kvælstofdeponering og lokale skader i form af sundhedsskader og skader på bygninger. Det kan man blandt andet læse om i det danske Trafikministeriets TEMA2000-rapport.

Udledningen af kuldioxid og dermed drivhuseffekten har en direkte sammenhæng med forbrug af fossilt brændstof.

4.1.7 Vandmiljø

Næsten alle kemikalier fra rengøringsprocessen havner før eller siden i vandmiljøet. En del kemi bliver dog i højere grad på det sted, hvor rengøringen er foregået – det gælder f.eks. gulvpolish, men kan senere havne i vandmiljøet ved slitage og rengøring.

Snavsede klude og moppegarner, der bliver vasket, fører med sig rengøringsmidler, vand og snavs til det sted, hvor vasken foregår. Spildevand fra de vaskemaskiner og vaskerier, der bliver benyttet, står således for en del af spildevandsproduktionen.

Rengøringsmidlernes og vaskekemikalierne indhold af stoffer udgør altså en større eller mindre grad en økotoksisk belastning af vandmiljøet.

Stoffer, som der har været og stadig er særlig fokus på, er EDTA², NTA³, optisk hvidt, aktive klorforbindelser, LAS⁴ og APEO⁵. Desuden er der i løbet af 2000-2008 kommet øget fokus på andre miljø og sundhedsskadelige stoffer i rengøringsprodukter, så som MG⁶, DTPA⁷ og PFAS⁸. Også rengøringsmidler indeholdende nanopartikler er kommet mere og mere frem, uden der foreligger reel viden om disse nanokemikaliers miljø- og sundhedseffekter. Da der kun har været indikationer på, at nanopartikler har negative miljø- og sundhedsmæssige effekter, har Nordisk Miljømærkning valgt at forholde sig forbeholdende overfor disse nye produkter, indtil andet er bevist.

4.2 Baggrund for krav sat i kriteriedokumentet version 2

Nordisk Miljømærkning sætter krav inden for 4 indikatorer, der skal dække områderne herunder. Værdierne på indikatorerne tildes point og lægges sammen til en pointsum. Det er denne pointsum som Nordisk Miljømærkning stiller krav til:

- Kemikalieforbrug
- Kemikalievalg
- Transport
- Affaldsdannelse

---

² EDTA (ethylendiamintetraeddikesyre).

³ NTA (nitritotriacetat).

⁴ LAS (lineære alkylbenzensulfonater).

⁵ APEO (alkylphenolethoxilater).

⁶ MG (Metyldibromo Glutaronitrile)

⁷ DTPA (diethylenetriaminepentaacetat)

⁸ PFAS (perfluorinerede og polyfluorinerede alkylerte forbindelser)

For at sikre at udøveren kan overholde kravene til indikatorerne samt sikre en god rengøringskvalitet, er der også følgende kvalitative krav:

- Uddannelse
- Opfølgning på rengøringskvalitet
- Skriftlige arbejdsinstruktioner og kemikalieinformationer

I hovedtræk er kriterierne valgt ud fra en vurdering af rengøringsservicens miljøpåvirkning gennem livsforløbet. Andre vigtige forhold har været, at det skal være muligt at formulere tydelige kriterier, der kan dokumenteres og som giver høj troværdighed. Hvis de nordiske myndigheder har lovgivning eller har udtalte mål eller holdninger på området, er dette også blevet vejet ind.

Der findes også standardkrav, som også kaldes opsamlingskrav, der skal fungere som sikkerhedsnet for miljømærkningen. Det er f.eks. krav om, at myndighedskrav skal være overholdt.

I kriterieversion 2 har projektgruppen også valgt at sætte krav inden for

- Andel af miljømærkede produkter, relevant for rengøringsservicen, brugt af rengøringsvirksomheden.
- Ethiske krav til at sikre medarbejdernes forhold.

Rengøringsvirksomhederne står ofte med ansvaret for opfyldning af f.eks. toiletpapir, sæbe og aftøringspapir hos kunden. Hvis der i disse tilfælde bruges miljømærkede produkter, har rengøringsvirksomheden indflydelse på yderligere miljøgevinster i forbindelse med deres serviceydelse. Desuden har en rengøringsvirksomhed en del indkøb, som relaterer sig til rengøringsydelsen og som kan gøres miljøvenligt gennem miljømærkede produkter. Det kan f.eks. være vask af biler i miljømærkede bilvaskehaller, indkøb af miljømærket arbejdstøj til rengøringspersonalet og brug af miljømærket papir i kopi og fax maskiner. Hvis rengøringsvirksomheden tænker miljø helt ned i disse detaljer, vil projektgruppen gerne præmiere dette.

Rengøringsbranchen har i de senere år haft mange dårlige eksempler på en høj andel af sort arbejdskraft. Det gør konkurrencen svær for rengøringsvirksomheder, der ikke benytter sig af denne ulovlighed, og arbejdsforholdene for de ansatte er meget svære at styre/kontrollere. Desuden har der været eksempler på, at rengøringsvirksomheder har snydt medarbejdere i løn og at rengøringssekskaber stiller alt for høje krav til medarbejdernes antal rengjorte m² i en arbejdsdag. Det medfører nedslidning og stress hos personalet. Derfor har projektgruppen valgt at indføre nogle krav, som så vidt muligt skal sikre, at Svanemærket rengøring overholder en række etiske rammer.

4.2.1 Indikatorer og kravniveauer

Vigtige principper i arbejdet med kriterieudviklingen har været, at der skal være så lidt administration som muligt. Derfor har vi lagt vægt på, at kravene skal være lette at dokumentere i forhold til de oplysninger, som allerede findes i virksomhederne.

Dokumentation vil for eksempel typiske være baseret på økonomiske oplysninger, som indkøbte mængder af kemikalier og så videre.

Der er også lagt vægt på, at kravene skal være mulige at måle, og at miljømærkning af rengøringstjenester bliver et supplement til miljøstyring. Derfor har vi etableret en række indikatorer. Indikatorerne er relateret til en funktionel enhed, som er rengjorte kvadratmeter, da det er normalt i branchen at opgøre kontrakter i kvadratmeter.

Ved at regulere på disse indikatorer i stedet for at specificere en række obligatoriske foranstaltninger, lader vi det være op til rengøringsvirksomheden at vælge den løsning, der passer bedst for hans virksomhed.

Vi har gjort kravene til indikatorerne fleksible ved at koble dem sammen i et pointsystem. Det betyder, at ansøger skal tildele point til indikatorerne i forskellige intervaller. For hver indikator får man et antal point og pointen for alle 4 indikatorer + andel miljømærkede produkter lægges sammen til en sum. Det er denne sum, som Nordisk Miljømærkning stiller krav til og ikke til et vist niveau på de enkelte indikatorer. Vi kalder kravet pointsumkravet.

Det betyder f.eks., at hvis en udøver har mange kunder med tungere rengøring og dermed større mængder kemikalier, så får han dårlige point på kemikalieforbruget. Til gengæld kan det være, at han har gode point på affaldsdannelsen (poser) eller bruger mange miljømærkede kemikalier og har gode point på transport. Derved vil udøveren samlet set ikke have problemer med at overhold pointsumkravet.

Ved at forenkle kriterierne og opstille et begrænset antal indikatorer vil man uundgåeligt tabe i præcision. Der vil altid være nogle situationer, hvor indikatorerne ikke afspejler miljøbelastningen optimalt. Det er et kompromis mellem enkelthed og mere kompleksitet.

I dag eksisterer der systemer hos rengøringsvirksomhederne, der automatisk kan summere, hvor mange kvadratmeter rengøringsvirksomheden gør rent ud fra kontrakterne. Dette skal bruges til at beregne den "enhed" som kravene stilles i, nemlig "per rengjort m²".

Kravniveau for indikatorerne

Til udviklingen af version 2 af kriterierne har projektgruppen haft en del data fra vores licenshavere, som vi har bygget vores stramning af kravene på. Vi har gjort den antagelse, at vores licenshavere er rengøringsvirksomheder, som allerede har stor fokus på miljø, hvorfor deres niveau afspejler den bedre halvdel af rengøringsvirksomhederne på markedet. Det betyder, at vi har fokuseret på, at halvdelen af vores licenshavere skal have minimum 3 point, når kravene skærpes.

Kravniveauet for indikatorerne udtrykker vi som summen af point for de 4 indikatorer + andelen af miljømærkede produkter. Man skal have mindst 15 point. Hvis man har rengøring i eget regi, er der ikke brug for transport og derfor frafalder kravet til dette og man skal kun have 12 point.

Den maksimale pointsum betyder, at man *i gennemsnit* skal opnå 3 point for hver parameter. Man kan have lavere end 3 point på en parameter, men skal så have tilsvarende højere på en anden parameter for at klare kravet.

Desuden har Nordisk Miljømærkning valgt at sætte nogle obligatoriske krav for de 4 indikatorer. Dette er for at sikre sig, at ingen Svanemærket rengøring har en meget dårlig miljøprofil på nogle af de vigtige miljøområder.

4.2.2 Korrekt dosering

En af de største miljøbelastninger ved brug af rengøringskemikalier er overdosering af kemikalierne. Ofte sker det fordi personen, der dosere, ikke har korrekt måle/doseringsudstyr og de vil være sikre på, at de ikke dosere for lidt. Ved at stille krav til, at doseringsanordninger/målebægre skal være til rådighed for rengøringspersonalet, har Nordisk Miljømærkning sikret sig mod overdosering, i det omfang det er muligt.

4.2.3 Kemikalieforbrug

Kemikalieforbruget er valgt som en af de indikatorer, der indgår i pointsumkravet på baggrund af Nordisk Miljømærknings mål, om at reducere økotoksiske stoffer, forbedre arbejdsmiljøet og mål om ressourcebesparelse.

Kemikalieforbruget er sammen med transport måske den vigtigste miljøbelastning fra rengøringstjenester. Det drejer sig om rengøringsmidler, vaskemidler til tekstiler, gulvpolish, desinfektionsmidler og så videre. Desinfektionsmidler er midler, der i vis udstrækning stadig bruges til almindelig rengøring af gangarealer og stuer på f.eks. hospitaler.

Et krav til begrænsning af kemikalieforbrug vil automatisk medføre en begrænsning af vandforbruget, da de fleste kemikalier skal fortyndes med vand. Vandforbruget kunne eventuelt opgøres ved hjælp af oplysninger om kemikaliemængder og oplysninger om, hvor meget hver type kemikalie skal fortyndes, men det vil stort set ikke give flere oplysninger end hvad kemikalieforbruget i sig selv gør. At opgøre vandforbrug ud fra de reelt brugte mængder er meget vanskeligt, da udøveren tager vandet fra kundernes vandhaner.

I kraft af, at kemikalie- og dermed vandforbruget mindskes, vil også arbejdsmiljøbelastninger fra tunge og gentagne løft mindskes.

Der er stor spredning i kemikalieforbruget. Det afhænger af hvilke opgaver, der indgår i rengøringsydelsen.

Kemikalieforbruget er også afhængigt af hvilke rengøringsmetoder, man bruger. Tørre rengøringsmetoder med microfibermopper eller -klude bruger meget lidt kemi samtidig med, at rengøringskvaliteten kan opretholdes.

Besmudsningsgraden har isoleret set en hel del indflydelse på hvor meget kemi, der skal bruges. Overordnet set har besmudsningsgraden dog mindre betydning, jo flere forskellige kunder rengøringsfirmaerne har.

Selvom besmudsningen har indflydelse på, hvor mange kemikalier man skal bruge i det enkelte tilfælde, mener Nordisk Miljømærkning, at der stadig findes muligheder for forbedringer på baggrund af metodevalg og forbedrede arbejdsrutiner.

Projektgruppen har i version 2 valgt at stille kravet til kemikalieforbrug i ml indkøbt kemikalie per rengjort m². Dermed er der gået bort fra ”aktivt indhold”. Det er der flere årsager til.

For det første, er det meget lettere for ansøgere at arbejde med den reelle mængde kemikalier, som de indkøber og ikke efterfølgende skulle omregne dette til aktivindhold. Ansøger skal ikke ud og have fat i producenterne, for at høre hvad aktivindholdet er i produkterne.

For det andet vil det motivere rengøringsvirksomhederne til at bruge flere koncentrerede produkter, for at få så lavt et forbrug af ml kemikalier per rengjort m². Det vil igen mindske miljøbelastningen ved transport af vand.

At sætte kravet i ”aktivt indhold” er ikke et mål i sig selv, da der er stor forskel på kemikaliers miljø- og sundhedsbelastning, som andel aktivt indhold ikke tager højde for.

Det har så også betydet, at projektgruppen skulle tænke i helt nye kravniveauer, hvilket er gjort ved at undersøge en række rengøringskemikaliers gennemsnitlige aktiv indhold. Det har vist sig, at gennemsnitligt ligger aktiv indholdet på 16 %, som blev brugt som omregningsværdi for kravniveauet. Desuden viste evalueringen, at kravet skulle strammes. Derfor blev kravet strammet med ca. 25 % efter omregningen fra aktiv indhold til indkøbt produkt.

4.2.4 Andel miljømærkede kemikalier

Som nævnt under afsnittet om kemikalieforbrug, har kemikalierne stor betydning for rengøringstjenestens miljøbelastning. Andel miljømærkede kemikalier er valgt som en af de indikatorer, der indgår i pointsumkravet på baggrund af Nordisk Miljømærknings mål om at reducere økotoxiske stoffer i vandmiljøet.

Omkring 90 % af kemikalierne der bruges i branchen, kan miljømærkes i nogen af de uvildige miljømærkesystemer i Norden (for eksempel Svanen, Blomsten og Bra Miljöval). Andelen af miljømærkede rengøringsprodukter til det professionelle marked var 25 % i 2000 og er steget siden. Derfor er de lette at få fat i. Desuden er kravene til ikke miljømærkede kemikalier forholdsvis begrænsede i forhold til de krav, der stilles til miljømærkede kemikalier, hvorfor det er vigtigt med en høj andel miljømærkede rengøringskemikalier.

Kravet er nemt at dokumentere, fordi man kan få lister fra sin kemikalieleverandør over hvilke kemikalier, der er miljømærket og i hvilke mængder, de er indkøbt.

Bidraget fra andelen miljømærkede kemikalier til den samlede pointsum er fastsat ud fra oplysningerne i forbindelse med evalueringen. Oplysninger fra vores licenshavere viste, at kravet kunne strammes. I version 2 af kriterierne har projektgruppen også

valgt at sætte en minimumsgrænse for, hvor lille andel miljømærkede kemikalier, man kan have for overhoved at få licens til Svanemærkning af en rengøringservice. Igen er begrundelsen at kravene til miljømærkede rengøringsmidler er meget skrappe i forhold til de generelle krav, vi stiller til ikke miljømærkede rengøringsmidler. Desuden er det nemt at få fat i miljømærkede rengøringsmidler til professionelt brug i dag.

Kravet til andelen af miljømærkede kemikalier er strammet meget op. Det skyldes især, at Nordisk Miljømærkning har valgt at fokusere på høj andel af miljømærkede produkter. Nordisk Miljømærkning har god styrbarhed med produkterne uden at kræve yderligere administration fra rengøringsvirksomhedens side med hensyn til dokumentation.

4.2.5 Kemikalier uden miljømærke

Som nævnt under afsnittet om kemikalieforbrug har kemikalierne stor betydning for rengøringstjenestens miljøbelastning. Kravet til kemikalier uden miljømærke er valgt på baggrund af Nordisk Miljømærknings mål om at reducere økotoksiske stoffer i vandmiljøet.

Kravet er ikke en indikator og ansøgeren skal indhente oplysninger fra sikkerhedsdatabladet samt via erklæring fra leverandøren om en række ting. De stoffer, der ikke må forekomme, er de samme som normalt også er udelukket i andre miljømærkekriterier. Listen over stoffer, som ikke må forekomme, er udvidet siden version 1 af kriterierne (se afsnit 4.1.7 i dette dokument). Begrundelsen for de enkelte stoffers udelukkelse, kan også ses i baggrundsdokumentet for eksempel Svanemærkede rengøringsmidler.

Projektgruppen har i denne version valgt at forbyde rengøringsmidler indeholdende reaktive eller klororganiske forbindelser i koncentrationer. Dog har vi tilladt brugen af benzalkoniumklorid, hvis der argumenteres for brugen af disse, og de kun forekommer på arealer, hvor det kan sikres, at der ikke forekommer mikrobiologisk vækst. Det kan f.eks. være en sauna, som ofte er lavet af organisk materiale (træ) og som er udsat for høj varme og høj luftfugtighed. Benzalkoniumklorid er et klororganisk stof, der bruges som et miljømæssigt bedre valg end reaktive klorforbindelser og andre klororganiske forbindelser som er brugt i forbindelse med desinficering.

Projektgruppen har desuden valgt at udvide listen over fareklassificeringer som ikke miljømærkede rengøringsmidler ikke må have. Hermed gælder det, at de mest miljø- og sundhedsskadelige rengøringsprodukter, som ville medføre en miljøfareklassificering eller en skrap sundhedsklassificering, ikke må bruges i Svanemærket rengøring. Dette er indført især for at sikre forbedring af arbejdsmiljøforholdene for rengøringspersonalet.

4.2.6 Koncentrerede produkter

Da kriterierne nu har flyttet fokus fra aktivt indhold til mængde indkøbt produkt, har vi ønsket at sikre os, at brugen af koncentrerede produkter stadig præmieres. Derfor er

der indført et pointkrav, hvis rengøringsvirksomheden har fokus på at bruge højkoncentrerede produkter.

Kravet er højt sat. Rengøringskemikalierne skal indeholde over 60 % aktivt indhold. Årsagen til det høje indhold skyldes, at flere producenter af råmaterialer til rengøringsprodukter og selve rengøringsproducenten har givet udtryk for, at de arbejder med at udvikle meget højt koncentrerede rengøringsmidler til fremtidens professionelle brugere. Det er stadig ikke normalt at have aktivt indhold meget over 30 % i nutidens produkter, men udviklingen går mod mere og mere koncentrerede produkter. Formålet med dette krav er ikke, at præmiere produkter der bruges i sprayform i dag, som har et højt aktivt indhold, men at præmiere meget højkoncentrerede produkter, som sikrede mindre transport af vand, og så dosering på det sted kemikaliet skal bruges.

4.2.7 Transport

Benzin- og dieselforbruget er sammen med kemikalieforbruget de mest betydende miljøbelastninger fra rengøringstjenester. Indikatorerne for transport er opstillet på baggrund af Nordisk Miljømærknings mål om at reducere energiforbruget og reducere forureninger til luftmiljøet.

I version 2 af kriterierne har Nordisk Miljømærkning ændret opsætningen af kravene. Dermed gives der ikke længere tre valgmuligheder for indikator af transport i rengøringsvirksomheden, men to.

Alternativerne brændstofudnyttelse og brændstofforbrug er direkte krav til sikring af lavt CO₂ udslip. Krav til Euronorm IV indeholder ikke krav til CO₂ reduktion, men krav til reduktion af andre (også relevante) miljø- og sundhedsskadelige stoffer fra køretøjer (CO, NO_x og HC. Desuden også Partikler og SO₂ for dieselmotorer). De tre indikatorer forholder sig derfor til forskellige miljøproblemer, og kan derfor ikke umiddelbart sidestilles. Derfor er kravet til andelen af Euronorm biler taget ud som separat obligatorisk krav.

Der hvor rengøringen sker i eget regi, indenfor det offentlige eller i private virksomheder, har man ikke egne køretøjer til rengøring. Derfor frafalder kravet til transport for rengøring i eget regi.

Forskelle i Norden

De klimatologiske forskelle, der er mellem nord og syd i Norden, har meget lille betydning for brændstofforbruget, hvis man kigger på et overordnet niveau. Forskelle i topografi betyder også meget lidt, så længe vi taler om transport med begrænset last (person og varebiler). Det viser anerkendte trafikmodeller, såsom for eksempel COPERT modellen.

Pigdæk giver en øget friktion mod vejbanen. Men feltmålinger fra Väg- och Transportforskningsinstitutet i Sverige viser, at man ikke kan se entydig forskel i det faktiske brændstofforbrug. Pigdæk har også andre uheldige egenskaber, idet de slider mærkbart mere på asfaltbelægningen og mistænkes for at bidrage til svævestøv i byområder. Nordisk Miljømærkning har dog valgt ikke at stille separate krav mod

pigdæk pga. den lille tilknytning til krav til rengøringstjeneste og deres trafiksikkerhedsmæssige funktion.

Brændstofforbruget er meget forskelligt afhængigt af, om man kører på veje i byen, på veje i landområder eller på motorveje. Veje i byer medfører for eksempel mange opbremsninger og accelerationer, hvilket medfører et øget brændstofforbrug. Hastigheden på motorveje er ofte så høj at brændstof forbruget stiger i forhold til, hvis man havde kørt langsommere.

Alternativer

Energiforbruget fra rengøringsmaskiner er meget mindre end den fra transport og det har derfor ikke været relevant at stille krav til dette. Det viste sig også at være svært at dokumentere. Indtil videre er det ikke særlig udbredt med såkaldte funktionskøbsaftaler, hvor maskinleverandørerne måler driftstimer og elforbrug og registrerer dette centralt på et maskinkort.

Kørsel i forbindelse med rengøring i servicemedarbejdernes egne køretøjer er ikke med i kravene til transport. Det er for besværligt at regne ud og det er, for langt de fleste rengøringsvirksomheder, en lille andel af det samlede kørsel i forbindelse med rengøring.

Det er til gengæld meget almindeligt, at rengøringsvirksomhederne stiller firmabil til rådighed til de personalegrupper, der kører meget. Disse biler bliver brugt både privat og på arbejde, hvilket medfører, at der er en del privat kørsel, der regnes med i indikatoren brændstofforbrug.

Benzin- og dieselforbruget

Det er let at dokumentere benzin- og dieselforbrug ved at kigge på indkøbte mængder, da kravet kun gælder virksomhedernes egne og leasede køretøjer. Benzinselskaberne leverer i forvejen opgørelser over indkøbte mængder i løbet af året til virksomhederne.

Benzin og diesel er ligestillet i beregningen, da der både er fordele og ulemper i en sammenligning. Dieslbiler bruger mindre brændstof, men udleder flere partikler og kvælstofilter end benzinbiler. Desuden er energiindholdet i diesel højere end i benzin, hvorfor CO₂ udslippet fra en liter diesel er højere end 1 liter benzin. Hermed vil den miljømæssige fordel ved at køre på diesel være lavere end umiddelbart forventet, når man sammenligner km/l i dieslbiler og benzinbiler.

I version 2 af kriterierne har Nordisk Miljømærkning taget hensyn til brændstoftyper, som er baseret på alternativer til fossile brændsler. Dette er især, fordi markedet for alternative brændstoftyper er steget meget i de senere år, og det ikke længere kun er forsøgsbiler, der kører på f.eks. bioethanol. De alternative brændstoffer er med til at sikre et lavt CO₂ udslip fra rengøringstjenesten. Oftest er brændværdien i de alternative brændstoftyper lavere end for benzin og diesel og køre dermed kortere på literen. Dermed ville biler, som kører på alternativer blive "straffet" i kravet til transport, som er baseret på benzin- og dieselforbrug per rengjort m². Derfor har Nordisk Miljømærkning valgt at sikre ligestilling mellem brændstoftyper, ved at lave en omregningsfaktor.

Der har været en del diskussion om alternative brændstoffer baseret på afgrøder, der kunne blive til eller er fødevarer, har været skyld i stigende fødevarerpriser på verdensplan. Dette skal ses i en større sammenhæng. Fejlslået høst pga. dårligt vej påvirker også fødevarerpriserne. Stor produktion af en række luksusprodukter, som kaffe, te, tobak, vin og øl er også dyrket på områder, hvor der kunne dyrkes basale fødevarer i stedet, og skal derfor også medregnes i de stigende fødevarerpriser. Brugen af planter til brændstof vil være med til at reducere CO₂ udslippet fra køretøjer og dermed dæmpe den globale klimabelastning og mindske konsekvensen for vores miljø på længere sigt.

Alle disse faktorer skal der tages med i betragtning, før man anser alternative brændsler som skyld i global fødevareremangel. Af den årsag har Nordisk Miljømærkning valgt, først og fremmest at sikre, at brugen af brændsler baseret på alternativer til fossilt brændsel ikke bliver "straffet" i transport kravene.

Først og fremmest er omregningsfaktoren baseret på brug af bioethanol, da den indtil videre mest brugte type af alternative brændsler.

Energiniveauet i bioethanol er ca. 35 % lavere end i benzin. Dermed køre en bil med et bioethanolindhold på 85 % ca. 30 % kortere på literen. Ved brug af bioethanol, produceret af sukkerroer eller hvede, kan man forvente en CO₂ reduktion på 30-65 % i forhold til almindelig benzin. Derfor har Nordisk Miljømærkning valgt, at indkøbt bioethanol-brændstof kan omregnes til at svare til 70 % af indkøbt benzin.

Omregningen gælder kun, hvis man bruger brændstoffer med et bioethanolindhold højere end 80 %. Det skyldes, at brændstoffer med lavt bioethanolindhold (f.eks. 5 %) har en høj afgasning af kulbrinter ved tankning og at energiindholdet i den samlede brændstof ikke ændres så meget af, at energiniveauet i bioethanolen er ca. 35 % lavere.

Desuden åbner Nordisk Miljømærkning op for alternative omregningsfaktorer for andre brændstoftyper end bioethanol. Det skal dog dokumenteres, at omregningsfaktoren er korrekt og medføre en ligestilling af det alternative brændstof og benzin og diesel. Det vil være Nordisk Miljømærkning, som tager stilling hertil.

I løbet af kriterieudviklingen af version 2 af rengøringskriterierne blev Svanens kriterier for bio-brændstof vedtaget. Svanens krav til bio-brændstof sikrer yderligere, at de alternative biobrændsler ikke baserer sig på kornprodukter, som majs, hvede og ris samt at de sikrer en certificeringsordning på palmeolie, sukkerroer, trævarer og soja, som igen sikrer genplantning. Dermed er et Svanemærket bio-brændstof det absolut bedste alternativ inden for brændstoffer til transport som findes på markedet i dag. Nordisk Miljømærkning vil gerne præmiere brugen af Svanemærket bio-brændstof, ved at brugen af Svanemærket brændstof i rengøringstjener ikke skal regnes med i brændstofregnskabet.

Indikatoren er relateret til antal rengjorte kvadratmeter i løbet året for at sætte forbruget af brændstof i relation til ydelsen. Dette også selvom benzin- og dieselforbruget har mindre at gøre med antal rengjorte kvadratmeter end for eksempel kemikalieforbrug og affaldsdannelse.

Brændstofforbrug er hovedsagelig sat som et pointkrav. Det skyldes, at det er en mere variabel faktor for et rengøringsfirma. Den kan være afhængig af, hvor miljørigtige

biler de kører i, men også hvor store kunderne i gennemsnit er, om man bor i by eller landzone (afstanden mellem kunderne) og hvor miljøvenligt personalet kører i bilerne. Når kravet sættes som pointkrav, kan et rengøringssselskab, som er meget miljøvenligt i deres kemikalievalg og brug, men har langt mellem kunderne og forholdsvis små kunder (faktorer som de har sværere ved at styre selv), også få et miljømærke.

Potentialer for forbedringer

Rengøringsvirksomheden har selvfølgelig begrænsede muligheder for at påvirke, hvor kunderne er beliggende. Men det er til gengæld muligt, at forbedre planlægningen af sin kørsel, gennem uddannelse i miljøvenlig kørsel, bruge alternative brændsler og køre i køretøjer, der bruger så lidt brændstof som muligt. Derudover, kan man også planlægge at ansætte dem, der skal køre i et vist område i forhold til, hvor de bor.

Ulempen med at brændstofforbrug ikke kan kompensere for, hvor mange kvadratmeter hver kontakt omfatter og kundernes spredning opvejes til en vis grad af, at de fleste rengøringsvirksomheder ofte har mange og forskellige kunder. Det betyder, at forholdene i gennemsnit bliver nogenlunde ens.

I denne version af kriterierne har Nordisk Miljømærkning dog valgt at åbne op for en differentiering mellem rengøringsvirksomhederne. Der findes rengøringsvirksomheder, som har specialiseret sig i at gøre rent i private hjem. Her er der i høj grad tale om rengøring på forholdsvis små arealer per kunde. For at åbne op for, at disse virksomheder også kan få licens til Svanen, har vi valgt at stille kravet til brændstofforbrug lidt lempeligere for dem, da der er tale om en faktor, som er lidt sværere for virksomheden at styre. Disse virksomheder slipper dog ikke for stadig skrappe krav til brændstofforbrug, lige som virksomhederne skal arbejder med ruteoptimering, miljøvenlig kørsel og transport i miljøvenlige biler.

Kravniveau

Bidraget fra brændstofforbruget til den samlede pointsum var i version 1 af kriterierne fastsat ud fra oplysningerne i markedsundersøgelsen. I version 2 har vi taget udgangspunkt i de erfaringer og oplysninger vi har fra licenshavere.

Vi har i denne version af kriterierne valgt at indføre en obligatorisk maksimal grænse for brændstofforbrug. Set i lyset af den menneskelige CO₂ udslips katastrofale følger, er det vigtigt, at Svanen ikke kan tildeles til et rengøringssselskab med meget dårlig brændstofudnyttelse. I dag har vi erfaring fra eksisterende licenser med vores valg af krav og på baggrund af de data, er det muligt at stille krav til maksimalt brændstofforbrug.

Brændstofudnyttelse

Brændstofudnyttelse er en indikator, man kan bruge til dokumentation af sin lave CO₂ påvirkning, idet den er uafhængig af afstanden til kunden og om man har mange små kunder. Ulempen ved denne parameter er dog, at det ikke giver incitament til at spare på det samlede brændstofforbrug ved planlægning af kørslen. En anden ulempe er, at det kan være mere besværligt at skulle sammenstille antal kørte kilometer fra alle køretøjer end at nøjes med oplysninger om indkøbte mængder brændstof.

Potentialer til forbedringer

Det er næsten det samme som indikatoren for benzin- og dieselforbruget. Det er muligt at miljøvenlig kørsel, bruge alternative brændsler og køre i køretøjer, der bruger så lidt brændstof som muligt.

Kravniveau

Bidraget fra brændstofudnyttelsen til den samlede pointsum var i version 1 af kriterierne fastsat ud fra oplysningerne i markedsundersøgelsen. I version 2 har vi taget udgangspunkt i oplysninger om de seneste års udvikling inden for køretøjers brændstofudnyttelse.

Også for brændstofudnyttelse er der indført en omregningsfaktor for alternative brændstoffer. Se mere om dette i afsnittet om Benzin og dieselforbrug herover.

Vi har i denne version af kriterierne valgt at indføre en obligatorisk maksimal grænse for brændstofudnyttelse. Set i lyset af den menneskelige CO₂ udslips katastrofale følger, er det vigtigt, at Svanen ikke kan tildeles til et rengørings-selskab med meget dårlig brændstofudnyttelse. I dag har vi erfaring fra eksisterende licenser med vores valg af krav og på baggrund af de data, er det muligt, at stille krav til maksimalt brændstofforbrug.

Euronormbiler

For at dække de forureninger til luften som ikke er direkte knyttet til brændstofforbrug, er der sat et obligatorisk krav til Euronorm IV køretøjer i virksomhedens bilflåde.

De såkaldte Euro-normer er EU's regler for emission af miljø- og sundhedsskadelige stoffer fra køretøjer. De har fungeret i over 10 år og har i den periode sikret en markant reduktion (til under 1/10 del) af udledningerne af CO, NOx'er og HC. Desuden også SO₂ og partikler fra dieselmotorer. Det er altså et effektivt værktøj til reduktion af miljø- og sundhedsskadelige stoffer. Derfor er det naturligt, at Svanemærkning af rengørings-tjenester, på transportområdet, læner sig op af denne ordning. Ved at stille krav til en høj andel af køretøjer der lever op til Euronorm IV i virksomhedens bilflåde, har vi sikret, at virksomheden har en reduceret emission af miljø- og sundhedsskadelige stoffer.

Euronormen er et udtryk for, hvor ny vognparken er hos rengøringsvirksomheden. For at sikre, at virksomheden bruger de mest miljøvenlige biler, kan vi kræve en høj andel af nyere biler, som klarer lovgivningen i EU. Der er tale om et krav, som rengøringsfirmaet selv har fuld styrbarhed over.

Kravniveau

Kravet til andel euronorm køretøjer er blevet et obligatorisk krav. For hver miljøparameterområde bør man stræbe efter nogle absolutte krav, så miljømærkning sikre en høj "laveste fællesnævner".

Der har været to alternativer: At kræve en meget høj andel af biler med Euronorm IV eller en mindre andel biler, der lever op til Euronorm V.

Euronorm IV blev lovkrav i 2006, men var varslet nogle år før, så flere af producenterne lancerede allerede året før biler, der kunne leve op til Euronorm IV. Det kan bl.a. dokumenteres ved den informationsbrochure fra Konsumentverket i Sverige fra 2004, som lister alle biler på markedet i Sverige i 2004. Af denne fremgår det, at en meget høj andel af disse (hos nogen af bilproducenterne over halvdelen af modeljerne) allerede levede op til Euronorm IV, som blev lovkrav to år senere.

Euronorm V er lovkrav per 1. januar 2011. Kravene har været kendt siden 2007. Der er i dag ikke mange oplysninger om, hvilke biler der lever op til Euronorm V, hvorfor det er vanskeligt, at sætte krav til andelen og kræve af licensansøgere, at de skal finde ud af, om bilen klarer Euronorm V. På baggrund af dette har projektgruppen valgt, at holde sig til stadig kun at kræve Euronorm IV standard på bilerne. Til gengæld bliver kravet obligatorisk og der kræves at 95 % af bilflåden lever op til minimum Euronorm IV. Version 2 af kriterierne træder i kraft i 2009 og står alene fra foråret 2010. Da vi, allerede i 2004 så, at en større andel af bilerne var godkendt til Euronorm IV, vil vores krav betyde, at vognparken ikke må være meget ældre end 4-5 år gamle biler.

4.2.8 Krav til affald

Affaldsdannelse er valgt som en af de indikatorer, der indgår i pointsumkravet på baggrund af Nordisk Miljømærknings mål om reduktion af affaldsmængder.

Affaldsposer

Undersøgelsen i forbindelse med kriterieudviklingen til version 1 viste, at affaldsmængden fra rengøringstjenester kom i 85 % af tilfældene fra affaldsposer og affaldssække og plastikposer alene skyldes 45 %. De andre fraktioner var meget mindre. Projektgruppen har ingen grund til at tro, at denne affaldsfordeling har ændret sig i rengøringsbranchen, hvorfor det stadig er meget relevant at stille kravet til affaldsposer.

Mange af vores licenshavere gør rent hos kunder, som bruger en lang række affaldsspande, hvor der bruges tynde/små poser i, men som ikke kan betegnes som papirkurve. Det kan for eksempel være fasthængende affaldsspande på skoler i legerum, cafe-området i et fitnesscenter eller lignende. Altså steder, som ikke har en decideret brug af affaldsspanden til at smide papir i (papirkurv). I undersøgelsen på kriterieudviklingen til version 1 havde man delt poserne op i affaldssække og affaldsposer. Ikke i om poserne blev placeret i papirkurve eller i andre mindre affaldskurve. Projektgruppen til version 2 har derfor valgt at specificere kravet, så det tydeligt fremgår, at der er tale om alle tynde affaldsposer. Det gælder også poser brugt i skolegårde, toiletter, fitnesscentre ol.

Kravet er baseret på forbrug af poser til affaldsspande og papirkurve, da dette er den største affaldsfraktion og da denne fraktion er mulig at forbedre for udøveren. Nordisk Miljømærkenavn indførte at kravet skulle gælde alle poser og ikke kun plastposer, da det kunne opfattes som materialediskriminering og der var faktisk nogle, som brugte papirposer i stedet for plast.

En svaghed ved dette krav er, at der er meget stor spredning mellem udøverne. Det kan være fordi, nogle udøvere har mange kunder med kontorer og dermed flere papirkurve.

Nordisk Miljømærkning har også erfaret at nogle rengøringsvirksomheder, især hjemmeservice, ikke har styrbarhed over de affaldsposer, som kunden bruger. De står bare for tømning af affaldsspande hos kunden, mens kunden selv køber poserne ind. I disse tilfælde skal forbruget af affaldsposer ikke medregnes til kravet. Det betyder dog samtidig, at det rengjorte areal hos de kunder, hvor rengøringsvirksomheden ikke har styrbarhed over affaldspose type/forbrug, ikke skal regnes med i kravet.

Potentialer for forbedringer

Udøveren kan påvirke forbruget af poser ved at undgå at tømme papirkurve, hvis der ikke er meget affald. Til gengæld er forbruget af affaldssække afhængig af affaldsindsamlingen hos kunden.

Nordisk Miljømærkning har oplevet, at kravet har flyttet miljø. En licenshaver har skiftet ud til nogle tyndere affaldsposer og andre licenshavere har, bare ved at annoncere at de nu førte regnskab med forbruget af f.eks. plastposer, fået et mindre forbrug af poser. Man undgår svind hos kunden og gør assistenterne mere bevidste om, at det også er en miljøparameter, der måles på.

Kravniveau

Bidraget fra affaldsposer til den samlede pointsum var i version 1 af kriterierne fastsat ud fra oplysningerne i markedsundersøgelsen. I version 2 har vi taget udgangspunkt i de erfaringer og oplysninger, vi har fra licenshavere.

Affaldssortering

For at sikre så høj grad af genbrug som muligt, har Nordisk Miljømærkning i denne version af kriterierne også valgt at fokusere på affaldssortering hos rengøringsvirksomheden. Her har vi især ønsket at præmiere de virksomheder, som har en høj andel af affaldssortering i virksomheden.

I kriterierne bruges udtrykket ”eget regi” i forbindelse med affaldssortering. Det skal forstås, som det affald rengøringsvirksomheden selv generere på kontorer og på deres egne rengøringsstationer (i form af f.eks. nedslidte klude/mopper og tom emballage). Ikke kundernes affald.

4.2.9 Brug af miljømærkede produkter

Mulighed for point for brug af miljømærkede produkter i relation til rengørings-servicen er et nyt krav.

De produkter, man kan få point for, hvis man bruger miljømærkede produkter er vurderet efter, at de skal have relation til rengørings-servicen og skal udgøre en anseelig del af det relaterede arbejde.

Rengøringsvirksomhederne står ofte med ansvaret for opfyldning af f.eks. toiletpapir, sæbe og aftøringspapir hos kunden. Hvis der i disse tilfælde bruges miljømærkede produkter, har rengøringsvirksomheden indflydelse på yderligere miljøgevinster i forbindelse med deres serviceydelse. Det skal bemærkes, at kravet til andelen af

miljømærkede produkter kun skal beregnes på basis af indkøb til de kunder, hvor de reelt har ansvar og mulighed for at påvirke indkøbet. Ønsker kunden ikke, at rengøringsvirksomheden skal have indflydelse på diverse indkøb af produkter, skal rengøringsvirksomheden ikke stå til regnskab for denne kundes indkøb.

En rengøringsvirksomhed har også en del indkøb, som relaterer sig til rengøringsydelsen og som kan gøres miljøvenligt via miljømærkede produkter. Det kan f.eks. være vask af biler i miljømærkede bilvaskehaller, indkøb af miljømærket tekstil til rengøringspersonalet og brug af miljømærket papir i kopi og fax maskiner. Hvis rengøringsvirksomheden tænker miljø helt ned i disse detaljer, vil Nordisk Miljømærkning gerne præmiere dette.

4.2.10 Krav til system for opfølgning af rengøringskvalitet

System for opfølgning af rengøringskvalitet

Det er ikke muligt at stille miljømærkekrav til, hvor god kvalitet rengøringen skal have, da det må være op til kunden og udøveren at aftale kvaliteten.

Der findes en nordisk rammestandard for kontrolsystemer for kvalitet og et nordisk standardiseret system for, hvordan man måler og kontrollerer aftalt rengøringskvalitet – INSTA 800. Der arbejdes på at gøre INSTA 800 systemet til en ISO standard.

INSTA800 er mere detaljeret og opfylder i sig selv den europæiske standard. Den sidstnævnte hedder EN 13549 (2001) ”Cleaning services – Basic requirements and recommendations for quality measuring systems”.

Udbredelsen af INSTA 800 er stigende, især på hospitaler. Vejledning til standarden kan købes på f.eks. www.ds.dk. Nordisk Miljømærkning stiller ikke krav til brug af denne standard, da den stadig ikke er så udbredt. Til gengæld skal man etablere et kontrolsystem tilsvarende dem, som bliver brugt af mange af de fremadrettede virksomheder i branchen.

Skriftlige instruktioner

For at udføre rengøringen i henhold til aftalt kvalitet og med den rigtige håndtering af kemikalier og maskiner er det vigtigt, at rengøringspersonalet har skriftlige instruktioner om arbejdets udførelse og kemikalieinformationer, som de kan støtte sig til.

Disse informationer og instruktioner skal så godt som muligt bidrage til, at rengøringen bliver udført så miljømærkningskravene overholdes.

Kundeinformation

For at øge kundernes bevidsthed om miljøhensyn i deres dagligdag, er det krævet at rengøringsvirksomheden tilbyder kunden information om, hvordan kunden kan hjælpe med at reducere miljøbelastningen. At en sådan ydelse skal pålægges rengøringsvirksomheden kan være en god ide, da rengøringsvirksomhedens personale kan have en

indsigt i kundens drift, spild og affaldshåndtering, som kunden ikke selv er opmærksom på. Det gælder også, at rengøringsvirksomheden i nogen grad kan tilbyde at hjælpe kunden med at forbedre deres miljøprofil, ved at tilbyde ydelser som affaldssortering, valg af mere miljøvenlige produkter eller slukning af lys.

4.2.11 Ethiske krav og krav til arbejdsmiljø

Myndighedskrav og etiske krav

I de senere år har der gentagende gange været mediedebat i de nordiske lande om rengøringsvirksomheder, som bruger sort arbejdskraft. Også ansøgere og potentielle ansøgere har givet udtryk for frustration i den ulige konkurrence med virksomheder, som baserer deres ydelse på sort arbejdskraft og dermed følgende væsentlig lavere priser. Danmark har i løbet af 2007 også set eksempler på dårlige arbejdsforhold for rengøringspersonalet og virksomheder, der snyder medarbejdere for løn. På grund af dette anser projektgruppen, at det ikke rækker at henvise til national lovgivning i kriteriedokumentet. Projektgruppen mener, at vi mere tydeligt sikrer, at der er seriøse og holdbare arbejdsforhold hos Svanemærkede rengøringsvirksomheder. Det har vi i denne version af kriterierne forsøgt at gøre ved at stille nogle krav, der skal dokumentere, at der er tale om en fornuftig drevet rengøringsvirksomhed.

Arbejds- og brancheorganisationen for serviceentreprenører i Sverige, Almega Serciceentreprenörerna, har for nyligt udarbejdet begrebet "Auktoriserad serciceentreprenör" for at håndtere problemet med useriøse virksomheder. Målet med autorisationen er at styrke rengøringsbranchens image og på en simpel måde vise kunder og omverden, at et rengøringsfirma er seriøst og ansvarsbevidst. For at blive autoriseret serviceentreprenør stilles en række krav som kontrolleres og godkendes for et år ad gangen. Disse er publiceret på www.almega.se/serviceentreprenor. Det er herfra projektgruppen har udarbejdet sine etiske krav. I maj 2008 var 80 rengøringsvirksomheder i Sverige autoriserede.

Lignende er der i Norge udarbejdet en godkendelsesordning, der hedder Ren Utvikling, af Norsk Arbeidsmandsforbund (NAF) og SBL. Målet er at sikre, at de godkendte virksomheder har betalt skatter og afgifter og har ordnede forhold gennem tariffal, arbejdsaftaler, arbejdsmiljøudvalg osv. Godkendelsen kræver medlemskab hos NHO Service og tarifaftale med NAF. Ansøgningskemaet kan ses på www.nhoservice.no.

Projektgruppen har også fået inspiration fra Institutet for vand og luftkvalitets (IVL) udkast til krav til rengøringsentreprenører, som blev udviklet i samarbejde med det Svenske Miljøstyringsråds arbejde med at lave krav til rengøringsentreprenører. Desuden har projektgruppen været i mail-dialog med SKAT i Danmark og fundet inspiration hos den danske hotel- og restaurationsbranches arbejdsgiverforenings krav til medlemmerne.

De generelle kontraktvilkår under etiske krav som projektgruppen har formuleret til version 2 bygger på, at det er meget vigtigt, at rengøringstjenester som er svanemærkede er seriøse virksomheder, der følger gældende love og regler, når det gælder skat, moms, arbejdsgiverafgifter mm. Hvis et rengøringsfirma ikke efterlever disse regler, indebærer det ikke kun et lovbrud, men også et faresignal om, at der er andre

etiske brister hos virksomheden. Bemærkelsesværdige lave tilbudspriser på rengøring kan bero på, at virksomheden ikke lever op til ovenstående.

Andre krav kunne også være relevante, for at sikre et bedre arbejdsmiljø for rengøringspersonalet og sikre sig mod rengøringsvirksomheder der ikke overholder loven. Men det er første gang Nordisk Miljømærkning stiller etiske/socialt krav i kriterierne for rengørings tjenester. Vi vil selvfølgelig være opmærksomme på, om de fungerer godt, skal ændres, eller der skal tilføjes noget i fremtidige kriterier.

Uddannelse

Uddannelse, opfatter vi som meget vigtigt for blandt andet at kunne håndtere kemikalier på en sikkerheds-, sundheds- og miljømæssigt forsvarlig måde.

Uddannelse er også vigtig for at få bugt med den almindelige opfattelse af, at rengøring er ukvalificeret arbejde. Marie Aurell fra Linköpings universitet i Sverige har forsket en del i arbejdsidentitet indenfor rengøringsbranchen. Vigtige aspekter i forbindelse med arbejdsidentitet er de etiske, kulturelle og servicerelaterede. Disse aspekter er diskuteret i en artikel af Marja Aulanko, hvor hun fremhæver, at rengøring er meget mere end en teknisk præstation.

Kriteriernes eksempler på uddannelse er udarbejdet på baggrund af et fagligt notat fra Miljømærkning Danmark, hvor en række eksisterende uddannelser blev vurderet. Notatet omhandler uddannelser fra AMU (Arbejdsmarkedsuddannelserne i Danmark), PRYL (Projekt Yrkesbevis Lokalvårdere i Sverige) og EFCL/Uni-Europa (European Federation of Cleaning Industries/EU Trade Union).

I kravene til hvad uddannelsen skal indeholde er også indført Ecodriving. Ecodriving er undervisning i at køre på den mest brændstoføkonomiske måde og ifølge undersøgelser, kan dette sikre en reduktion af brændstofforbruget på mellem 5-10 %.

Det er vigtigt, at gøre opmærksom på at brugen af vikarer ikke afskære licenshaver fra at sikre sig, at disse også har et passende uddannelsesniveau, som gør dem i stand til at overholde kravene til miljømærkning og sikre dem et godt arbejdsmiljø.

4.2.12 Sikring af fremtidig overholdelse af kriterierne for Svanemærkning

For at sikre at rengøringsvirksomheden, i den tid de har licens, overholder kravene til Svanemærkning, stilles der krav til kvalitetsstyring, journalføring og årsopgørelser. Ved at sikre at rengøringsvirksomheden har et kvalitetsstyringsystem, der kan håndtere reklamationer, afvigelser og information til Nordisk Miljømærkning i forbindelser med ændringer, tilser Nordisk Miljømærkning at virksomheden altid sørger for, at deres løbende ændringer/forbedringer i virksomheden er i overensstemmelse med Svanens krav. Desuden vil en årlig opgørelse over forbrug, som er relevante for deres licens sikre, at de selv og Nordisk Miljømærkning altid har styr på, at kravene stadig overholdes.

4.2.13 Markedsføring

Fordi det kan være svært at adskille rengøring fra andre ydelser, er der strenge krav til markedsføring af miljømærkede rengøringstjenester. Blandt andet skal der altid være en tillægstekst, som angivet i kriteriedokumentet.

I en situation hvor en rengøringsvirksomhed vælger at udelukke miljømærke en regional afdeling, er der krav til, at navnet på denne afdeling skal følge Svanemærket. Dette er for at sikre, at der ikke sker forveksling mellem afdelinger, som er miljømærket og afdelinger, der ikke er det.

5 Ændringer jævnfør tidligere version

Kravene til kemikalieforbrug, andel miljømærkede rengøringsmidler og transport er blevet strammet.

Der er indført en række flere kemikalier, som ikke må forekomme i de ikke miljømærkede rengøringsmidler, der bruges. Kravet til fareklassificering af rengøringskemikalier er skærpet.

Der er indført flere obligatoriske minimumsgrænser i kriterierne for at sikre, at en Svanemærket rengøringsvirksomhed ikke på enkelte punkter falder helt uden for miljømæssig forsvarlighed.

Kravet til Euronorm IV-biler er blevet obligatorisk med en meget høj andel af bilerne, der skal leve op til denne standard.

Der er indført mulighed for at få point for brug af svanemærkede produkter i områder med relation til rengøringsydelsen.

Der er indført etiske krav, som skal sikre, at svanemærkede rengøringsvirksomheder ikke benytter sort arbejdskraft eller behandler medarbejdere dårligt.

6 Referencer

Arbete och identitet – om hur städare blir städare, Marie Aurell, Tema Teknik och social förändring, Linköpings universitet i Sverige, 2001.
Baggrundsdokument til Miljøvejledning for rengøringservice, Miljøstyrelsen i Danmark, august 1999.
Cleaning Industry – European social dialogue, EFCI (European Federation of Cleaning Industries) og UNI-Europa (European regional organisation of Union Network International), 2001.
Cleaning Manual, SSTL the Finnish Association of Cleaning Technology, Publication 1:8, 1998.
COPERT III Computer program to calculate emissions from road transport – Methodology and emission factors (Version 2.1), European Environment Agency, November 2000.
Forslag til uddannelsesplan for svanemærket rengøringstjeneste, Jakob Zeuthen, Miljømærkesekretariatet i Danmark, 10. oktober 2001.
Forstudie – Miljømærkning af rengøringstjenester, Nordisk Miljømerking, 2. februar 2000.
Markedsundersøkelse – Bistand til udarbejdelse av miljømerkingskriterier for rengøringstjenester, Norges Byggeforskningsinstitutt Byggforsk, 20-12-2001.
Miljøfilosofi 16. juni 2000, Nordisk Miljømærkning.
Renhold – høgre utdanning, Christopher Magnus, Yrkeslitteratur as, Oslo 1996.
Service is more than a technical performance, Marja Aulanko, Hauswirtschaft und Wissenschaft, 49. årgang, hæfte 1, 1. kvartal 2001, s. 18-23.
Städteknisk Ordlista, TNC (Terminologicentrum) och SRTF (Sveriges Rengöringstekniska Förbund), SRTF, Box 2133, S-176 02 Järfälla, Sverige (kansli@srft.se).
TEMA2000 – Et værktøj til at beregne transporters energiforbrug og emissioner i Danmark, Trafikministeriet i Danmark, maj 2000.
Väg- och Transportforskningsinstitutet i Sverige, Magnus Lenner, SAE 980682.
Værktøj til arbejdsmiljøvurdering af rengøringsydelser, AMI rapport 52, Arbejdsmiljøinstituttet i Danmark, april 2000.

Information fra Danmarks Statistik

www.sba.dk

www.rsba.dk

www.ssef.se

www.bilviden.dk

www.fstyr.dk/

www.hvorlangtpaaliteren.dk

www.ecodrive.org

www.horestadk

www.almega.se/serviceentreprenörerna

Ulrich Lopdrup, **Færdselsstyrelsen, Bilteknisk afdeling**

Kent D Sørensen og Lone Lundholm, Skat Indsats

Fagforbundet 3F, afdeling for private servicevirksomheder

Matilde Unge, projektleder for rengøringstjenester, Svenska Miljöstyrningsrådet